

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2018 m. balandžio 12 d.¹

Byla C-107/17

**UAB „Aviabaltika“
prieš
BAB „Ūkio bankas“**

(Lietuvos Aukščiausiojo Teismo prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Ekonominė ir pinigų politika – Laisvas kapitalo judėjimas – Susitarimų dėl finansinio įkaito vykdymas – Finansinio įkaito gavėjo likvidavimo procedūros pradėjimas – Priverstinio vykdymo įvykis – Finansinio įkaito įtraukimas į bankrutuojančios įmonės turtą – Pareiga finansinius reikalavimus pirmiausia tenkinti iš finansinio įkaito“

I. Įžanga

1. Antrą kartą Teisingumo Teismo prašoma priimti prejudicinį sprendimą dėl Direktyvos 2002/47/EB² nuostatų išaiškinimo.
2. Pirmoje byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Private Equity Insurance Group*³, Teisingumo Teismo jau buvo paprašyta išaiškinti įkaito gavėjo (toliau – gavėjas) teises įkaito davėjo (toliau – davėjas) nemokumo atveju. Nagrinėjamu atveju reikia atsakyti klausimus dėl Direktyvos 2002/47 aiškinimo, kai bankroto procedūra pradeda įkaito gavėjui.
3. Tiksliau tariant, savo pirmaisiais dviem prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvą 2002/47 reikalaujama, kad gavėjas galėtų arba privalėtų realizuoti finansinį įkaitą, nepaisant jam iškeltos bankroto bylos. Trečiuoju klausimu šis teismas teiraujasi dėl galimybės davėjo padėti vertinti kitaip, nei vertinama kitų su šia bankroto procedūra susijusių kreditorių padėtis, kad tas davėjas galėtų faktiškai atgauti finansinį įkaitą, kurio gavėjas nerealizavo.

¹ Originalo kalba: prancūzų.

² 2002 m. birželio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl susitarimų dėl finansinio įkaito (OL L 168, 2002, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 10 sk., 3 t., p. 89).

³ Žr. 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimą *Private Equity Insurance Group* (C-156/15, EU:C:2016:851).

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

4. Direktyvos 2002/47 2 straipsnio 1 dalies c punkte pažymima, kad „susitarimas dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo“ reiškia susitarimą, kuriuo davėjas pateikia finansinį įkaitą kaip užtikrinimą gavėjui ar jo naudai ir pagal kurį, nustačius teisę į prievolės įvykdymo užtikrinimą, visa arba tinkama nuosavybės teisė į finansinį įkaitą arba visos jo naudojimo teisės lieka įkaito davėjui.

5. Direktyvos 2002/47 4 straipsnio „Susitarimo dėl finansinio įkaito vykdymas“ 1 ir 5 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad, kilus vykdymo įvykiui, įkaito gavėjas galės realizuoti bet kokią finansinį įkaitą, pateiktą pagal sutartį, ir, priklausomai nuo sutartų sąlygų, įgyvendinti susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, šiais būdais:

- a) finansines priemones parduodant ar pasiimant nuosavybėn ir, įskaitant jų vertę arba panaudojant jų vertę apmokėti skoloms, kylančioms iš atitinkamų finansinių įsipareigojimų;
- b) pinigus įskaitant ar panaudojant juos apmokėti skoloms, kylančioms iš atitinkamų finansinių įsipareigojimų.

<...>

5. Valstybės narės turi užtikrinti, kad susitarimas dėl finansinio įkaito gali būti vykdomas nustatytomis sąlygomis, nepaisant įkaito davėjo ar įkaito gavėjo likvidavimo ar reorganizavimo proceso pradėjimo ar tęsimo.“

B. Lietuvos teisė

6. Paaikškėjo, kad perkeldamas Direktyvos 2002/47 2 straipsnio 1 dalies c punktą Lietuvos teisės aktų leidėjas vietoje „susitarimo dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo“ daro nuorodą į „finansinio užtikrinimo neperduodant užstato nuosavybės teisės susitarimą“. Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymo 2 straipsnio 8 dalyje nustatyta:

„Finansinio užtikrinimo neperduodant užstato nuosavybės teisės susitarimas – susitarimas, kai užstato davėjas pateikia finansinį užstatą užstato gavėjui ar jo naudai užtikrinamas užtikrinamųjų finansinių įsipareigojimų užstato gavėjui įvykdymą, bet visa arba apribota nuosavybės teisė į finansinį užstatą lieka jo davėjui.“

7. Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymo 9 straipsnio 3 ir 8 dalyse nustatyta:

„3. Finansinio įsipareigojimo priverstinio vykdymo įvykio atveju užstato gavėjas turi teisę finansinį užstatą, pateiktą pagal finansinio užtikrinimo neperduodant užstato nuosavybės teisės susitarimą, atsižvelgdamas į šiame susitarime numatytas sąlygas, vienašališkai realizuoti šiais būdais:

<...>

8. Finansinio užtikrinimo susitarimas įsigalioja jame nustatytais terminais, nepaisant užstato davėjo ar užstato gavėjo likvidavimo procedūros arba reorganizavimo priemonių taikymo.“

III. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės

8. 2011 m. ir 2012 m. aviacijos kompanija UAB „Aviabaltika“ (toliau – *Aviabaltika*) ir bankrutavusi akcinė bendrovė „Ūkio bankas“ (toliau – Ūkio bankas) sudarė dvi garantijų išdavimo sutartis, kurių pagrindu buvo išduotos garantijos *Aviabaltika* kontrahentams (toliau – 2011 m. ir 2012 m. sutartys). *Aviabaltika* kaip savo įsipareigojimų įkaitą pateikė lėšas, esančias jos vardu Ūkio banke atidarytoje sąskaitoje.
9. Sudarius šias sutartis, Ūkio bankas ir bendrovė *Commerzbank AG* sudarė priešpriešinių garantijų sutartis, pagal kurias *Commerzbank* suteikė garantijas *State Bank of India*. Pastarasis garantijas suteikė garantijos gavėjams, t. y. *Aviabaltika* kontrahentams.
10. 2013 m. gegužės mėnesį Ūkio bankui buvo iškelta bankroto byla.
11. *Aviabaltika* neįvykdė įsipareigojimų kontrahentams, kurių naudai buvo išduotos garantijos pagal 2011 m. ir 2012 m. sutartis.
12. 2014 m. vieno iš šių kontrahentų reikalavimo pagrindu *Commerzbank* įvykdė įsipareigojimus pagal priešpriešinę garantijos sutartį. Tada *Commerzbank* nurašė tam tikrą sumą iš Ūkio banko priešpriešinėms garantijoms užtikrinti deponuotų lėšų.
13. Tuo metu Kauno apygardos teismas patvirtino *Aviabaltika* finansinį reikalavimą Ūkio bankui, grindžiamą lėšų įkeitimu pagal susitarimą dėl finansinio įkaito.
14. Įvykdęs įsipareigojimus *Commerzbank* atžvilgiu, Ūkio bankas iš *Aviabaltika* vardu atidarytoje sąskaitoje esančių lėšų nuskaitė dalį *Commerzbank* nurašytos sumos. Šias lėšas sudarė pagal Lietuvos teisės nuostatas dėl indėlių draudimo gautos draudimo lėšos. Pagrindinėje byloje Ūkio bankas reikalauja, kad *Aviabaltika* grąžintų likusią sumą pagal 2011 m. ir 2012 m. sutartis ir palūkanas.
15. Šioje byloje *Aviabaltika* teigia, kad Ūkio bankas savo reikalavimus turėjo padengti nuskaitydamas lėšas iš sąskaitos, atidarytos garantijai užtikrinti. Be to, *Aviabaltika* mano, kad pradėtame šio banko bankroto procese ji negalės atgauti finansinio įkaito, kurio Ūkio bankas nerealizavo. Todėl *Aviabaltika* tvirtina, kad jeigu nacionaliniai teismai patenkintų Ūkio banko reikalavimą, jie faktiškai jai nurodytų antrą kartą šiam bankui pervesti tų lėšų dydžio pinigų sumą.
16. Pats Ūkio bankas teigia, kad iškėlus bankroto bylą jam buvo uždrausta vykdyti finansines prievoles, kurių jis neįvykdė iki šios bylos iškėlimo. Ūkio bankas taip pat nurodo, kad nuo bankroto bylos iškėlimo *Aviabaltika* vardu atidarytoje sąskaitoje esančios garantijos padengimo lėšos buvo įtrauktos į bankrutuojančio banko turtą ir kad dėl to ji jau nebegalėjo jų naudoti savo reikalavimams tenkinti.
17. 2015 m. gruodžio 14 d. sprendimu Kauno apygardos teismas visiškai patenkino Ūkio banko ieškinio dalį, susijusią su 2011 m. ir 2012 m. sutartimis.
18. 2016 m. gegužės 31 d. nutartimi Lietuvos apeliacinis teismas 2015 m. gruodžio 14 d. sprendimą paliko nepakeistą.
19. *Aviabaltika* pateikė kasacinį skundą Lietuvos Aukščiausiajam Teismui.

IV. Procesas ir prejudiciniai klausimai

20. Šiomis aplinkybėmis Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalis turi būti aiškinama taip, kad ji įpareigoja valstybes nares nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kurio pagrindu finansinis įkaitas nepatenka į įkaito gavėjo (bankrutuojančio banko) turtą? Kitaip tariant, ar valstybės narės įpareigtos nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad įkaito gavėjas (bankas) galėtų *de facto* patenkinti savo reikalavimą, užtikrintą finansiniu įkaitu (banko sąskaitoje esančiomis lėšomis ir reikalavimo teise į jas), nepaisant to, kad priverstinis vykdymas pradėdamas jau pradėjus įkaito gavėjo (banko) likvidavimo procedūrą?
2. Ar Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 1 ir 5 dalys sistemiskai turi būti aiškinamos kaip suteikiančios įkaito davėjui teisę reikalauti, kad įkaito gavėjas (bankas) savo reikalavimą, užtikrintą finansiniu įkaitu (banko sąskaitoje esančiomis lėšomis ir reikalavimo teisėmis į jas), pirmiausia tenkintų iš finansinio įkaito, ir nustatančios atitinkamą finansinio įkaito gavėjo pareigą tokį reikalavimą vykdyti, nepaisant pradėtos jo likvidavimo procedūros?
3. Jei atsakymas į antrąjį klausimą yra neigiamas, o įkaito davėjas patenkina įkaito gavėjo finansiniu įkaitu užtikrintą reikalavimą iš kito savo turto, ar Direktyvos 2002/47 nuostatos, ypač 4 ir 8 straipsniai, turi būti aiškinami taip, kad įkaito davėjui taip pat turėtų būti taikoma vienodo požiūrio į įkaito gavėjo (banko) kreditorius bankroto procese išimtis ir suteikiamas prioritetas prieš kitus kreditorius per bankroto procesą atgauti finansinį įkaitą?“

21. Rašytines pastabas pateikė *Aviabaltika*, Ūkio bankas, Lietuvos vyriausybė ir Europos Komisija, jie taip pat dalyvavo 2018 m. sausio 18 d. vykusiame teismo posėdyje.

V. Analizė

A. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

22. Pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalį yra nustatytas reikalavimas valstybėms narėms imtis priemonių, kad gavėjas galėtų įvykdyti susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, kad galėtų patenkinti savo reikalavimą davėjui, kai priverstinis vykdymas pradėdamas jau iškėlus bankroto bylą šiam gavėjui. Jeigu būtų atsakyta teigiamai, šis teismas siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvą 2002/47 nustatoma, kaip turi būti užtikrinama galimybė įvykdyti susitarimą dėl finansinio įkaito, kai minėtam gavėjui iškelta bankroto byla.

23. Nors iš pirmojo prejudicinio klausimo turinio matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, jog abu klausimai yra identiški, reikia pažymėti, kad į klausimą dėl pareigos imtis priemonių, kad gavėjas galėtų įvykdyti susitarimą dėl finansinio įkaito, kai jam iškeliama bankroto byla, buvimo turi būti atsakyta prieš nustatant, kaip ši galimybė turi būti užtikrinama.

24. Be to, aišku, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmuoju prejudiciniu klausimu siekia sužinoti, ar Direktyvoje 2002/47 vienodai apsaugomos davėjo ir gavėjo teisės kitos susitarimo šalies bankroto atveju. Vis dėlto paaiškėjo, kad šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar gavėjas gali realizuoti finansinį įkaitą, kai jam iškelta bankroto byla.

25. Atsakydamas pirmiausia nagrinėsiu klausimą dėl pareigos valstybėms narėms užtikrinti, kad gavėjas galėtų įvykdyti susitarimą dėl finansinio įkaito bankroto bylos iškelimo atveju. Tada išnagrinėsiu Direktyvą 2002/47, kad nustatyčiau, ar joje nurodyta, kaip turi būti užtikrinta galimybė įvykdyti susitarimą dėl finansinio įkaito.

1. Preliminarios pastabos

26. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šiuo atveju iškelto klausimo dėl susitarimo dėl finansinio įkaito įvykdymo, kai priverstinis vykdymas pradėdamas jau iškelus bankroto bylą gavėjui, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas dar nėra sprendęs savo jurisprudencijoje. Vis dėlto šis teismas nagrinėjo panašius klausimus bylose, susijusiose su finansinio įkaito grąžinimu, kurio buvo prašoma pradėjus gavėjo likvidavimo procedūrą, kai priverstinio vykdymo įvykio dar nebuvo.

27. Pagal Lietuvos teismų jurisprudenciją pervedant pinigus į banko sąskaitą prarandama nuosavybės teisė į lėšas, tačiau įgyjama reikalavimo teisė į banką išmokėti pervestą sumą. Be to, šioje jurisprudencijoje nustatyta, kad sudarant susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, ir įkeičiant banko sąskaitoje esančias lėšas įkeičiamos reikalavimo teisės išmokėti tas lėšas.

28. Be to, nacionalinės teisės bankroto nuostatose įtvirtintas draudimas vykdyti visas finansines prievoles, kurios nebuvo įvykdytos iki bankroto bylos iškelimo.

29. Nors pagal nacionalines nuostatas dėl finansinio įkaito nustatyta, kad gavėjo teisės nėra ribojamos iškelus bankroto bylą, jos vis dėlto nesuteikia panašios apsaugos davėjo atžvilgiu.

30. Iš tiesų atitinkami nacionalinės teisės aktai nesuteikia davėjui teisės atgauti finansinio įkaito – bent jau ne per bankroto procedūrą – po to, kai gavėjui buvo iškelta bankroto byla.

31. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad jam susirūpinimą kelia tai, kad Direktyvoje 2002/47 nėra aiškiai nustatyta davėjo teisių taikymo sritis gavėjo likvidavimo procedūros atveju. Vis dėlto jis mano, kad Sprendime *Private Equity Insurance Group*⁴ Teisingumo Teismas Direktyvą 2002/47 aiškino kaip iš esmės nustatančią draudimą bankroto byla daryti poveikį susitarimams dėl finansinio įkaito.

32. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą dėl susitarimo dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, suderinimo su nacionalinėmis bankroto teisės normomis tokiais aplinkybėmis, kokios susiklostė šioje byloje.

2. Ar Direktyvoje 2002/47 nustatyta pareiga valstybėms narėms imtis priemonių, kad gavėjas galėtų įvykdyti susitarimą dėl finansinio įkaito, kai jam iškeliamas bankroto byla?

a) Šalių pozicijos

33. Ūkio bankas mano, kad nereikia atsakyti į tą prejudicinio klausimo dalį, kuri susijusi su gavėjo teise patenkinti turimą reikalavimą iš finansinio įkaito tokiais aplinkybėmis, kokios susiklostė šioje byloje. Ši pirmojo prejudicinio klausimo dalis susijusi su specifine situacija, kai skolininkas – esant teisiniams santykiui, susiklosčiusiam dėl banko sąskaitos (bankas) – sutampa su gavėju – esant teisiniams santykiui, susiklosčiusiam dėl finansinio įkaito pateikimo. Vis dėlto bankų ir bankų sąskaitų savininkų teisiniams santykiams taikoma ne Direktyva 2002/47, o tik nacionalinė teisė.

4 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Private Equity Insurance Group* (C-156/15, EU:C:2016:851).

34. Lietuvos vyriausybė mano, kad Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalyje nėra nustatyta pareigos valstybėms narėms užtikrinti, kad, gavėjui iškelus bankroto bylą, šis galėtų įvykdyti reikalavimą iš finansinio įkaito. Šios vyriausybės teigimu, Direktyvos 2002/47 4 ir 8 straipsniuose nustatyta gavėjo apsauga bankroto bylos iškelimo davėjui atveju. Juo labiau kad Direktyvoje 2002/47 minimaliai reglamentuojamos davėjo teisės.

35. Kita vertus, Komisija mano, kad Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalimi siekiama apsaugoti abi susitarimo dėl finansinio įkaito šalis nuo bankroto procedūros poveikio.

36. *Aviabaltika* mano, kad pagal Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalį gavėjui aiškiai ir nedviprasmiškai suteikiama teisė realizuoti finansinį įkaitą, nepaisant jam iškeltos bankroto bylos, kai priverstinis vykdymas pradėdamas iškelus šią bylą.

b) Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalies aiškinimas

37. Pagal Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalį „[v]alstybės narės turi užtikrinti, kad susitarimas dėl finansinio įkaito gali būti vykdomas nustatytais sąlygomis, nepaisant įkaito davėjo ar įkaito gavėjo likvidavimo ar reorganizavimo proceso pradėjimo ar tęsimo“.

38. Manau, kad Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalies tekstas nepalieka jokios abejonės, kad ši nuostata taikoma situacijoms, kai bankroto byla iškelta gavėjui arba davėjui⁵. Todėl šios direktyvos 4 straipsnio 5 dalyje nedviprasmiškai nustatyta, kad valstybės narės privalo nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrinta, kad susitarimas dėl finansinio įkaito galėtų būti įvykdytas laikantis šiame susitarime nustatytos tvarkos, neatsižvelgiant į gavėjui iškeltą bankroto bylą.

39. Vis dėlto šie teiginiai neleidžia priimti sprendimo, kad valstybės narės privalo nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kurio pagrindu finansinis įkaitas nepatenka į bankrutuojančio gavėjo turtą.

3. *Ar Direktyvoje 2002/47 nustatoma, kaip turėtų būti užtikrinta galimybė įvykdyti susitarimą dėl finansinio įkaito, kai gavėjui yra iškelta bankroto byla?*

a) Šalių pozicijos

40. Lietuvos vyriausybė tvirtina, kad finansinio įkaito neįskaičiavimas į bankrutuojančio gavėjo turto dalį neturėtų būti laikomas būtina priemone tinkamai perkelti Direktyvos 2002/47 nuostatas. Be to, ši vyriausybė tvirtina, kad šiuo atveju kredito įstaigai pateiktas finansinis įkaitas taip pat patenka į Direktyvos 2014/49/ES⁶ taikymo sritį. Šioje direktyvoje neminimas finansinis įkaitas, kaip institutas, kuriam turi būti suteiktas specialus statusas. Jis apsaugotas kaip indėlis ir, kaip ir kiti indėliai, patenka į bankrutuojančios kredito įstaigos turtą.

41. Panašiai Ūkio bankas tvirtina, kad Sąjungos teisėje nėra bendro principo, pagal kurį būtų reikalaujama iš kito asmens gautą turtą laikyti atskirai nuo gavusio turtą asmens likusio turto. Jeigu Sąjungos teisės aktų leidėjas būtų norėjęs, kad taip būtų, jis šiuo klausimu būtų nustatęs tiksliai ir aiškias taisykles. Grįsdamas savo poziciją Ūkio bankas remiasi keliais Sąjungos antrinės teisės aktais.

42. Priešingai, nei teigia Lietuvos vyriausybė ir Ūkio bankas, *Aviabaltika* ir Komisija mano, kad lėšų įkeitimas, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimas, negali lemti tų lėšų įtraukimo į gavėjo turtą.

5 Šiuo klausimu žr. D. Devos „The Directive 2002/47/EC on Financial Collateral Arrangements of June 6, 2002, A. De Walsche, G. Vandersanden „Mélanges en hommage à Jean-Victor Louis“, 2 t., Briuselis, Editions de l'Université de Bruxelles, 2003, p. 269.

6 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl indėlių garantijų sistemų (OL L 173, 2014, p. 149).

43. Tiksliau tariant, *Aviabaltika* ginčija prielaidą, kuria grindžiamas pirmasis prejudicinis klausimas. Iš tiesų šiuo atveju finansinis įkaitas neįtrauktas į gavėjo turtą.

44. Šiuo klausimu Komisija pateikia išsamesnę nuomonę. Ji mano, kad pagal Direktyvą 2002/47 reikia skirti dvi susitarimų dėl finansinio įkaito rūšis, t. y. susitarimus dėl finansinio įkaito, kuris pateikiamas kaip prievolės įvykdymo užtikrinimas, ir susitarimus dėl finansinio įkaito, pagal kurį perleidžiama nuosavybės teisė. Komisija mano, kad pagal susitarimą dėl finansinio įkaito, kuris pateikiamas kaip prievolės įvykdymo užtikrinimas, suteikiamas finansinis įkaitas neturėtų tapti likviduojamo gavėjo turto dalimi. Komisija nurodo, kad į nagrinėjamos direktyvos projektą įtraukė 13 konstatuojamąją dalį, kurios antrame sakinyje dėl susitarimų dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, buvo nustatyta, kad davėjas galėjo išsaugoti įkeistų pinigų nuosavybę ir atitinkamai būti apsaugotas tais atvejais, kuomet davėjas bankrutuoja⁷. Nors Direktyvos 2002/47 projekto 13 konstatuojamosios dalies antras sakinytis nebuvo įtrauktas į Direktyvą 2002/47, susitarimų dėl finansinio įkaito skirstymas į dvi kategorijas nebuvo panaikintas. Iš tiesų, Komisijos nuomone, aiškinimas, pagal kurį davėjas prarastų nuosavybės teises į pinigus, pateiktus pagal susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, panaikintų esminį dviejų susitarimų kategorijų skirtumą.

b) Dėl pinigų pervedimo į banko sąskaitą ir finansinio įkaito pateikimo poveikio

45. Pirmiausia reikia pažymėti, kad *Aviabaltika* ir Komisija savo pastabose nurodo ne bankrutuojančio gavėjo turtą, bet jo turtą apskritai. Iš tiesų atrodo, kad *Aviabaltika* ir Komisija mano, kad šiuo atveju neturėtų kilti klausimo dėl finansinio įkaito išsaugojimo ne bankroto turte, nes kalbama apie finansinį įkaitą, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimą.

46. Tiesa, kad teisės doktrinoje buvo tvirtinama, kad kai kalbama apie finansinį įkaitą, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimą, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2002/47, gavėjo kreditoriai neturi teisių į įkeistas lėšas, nes galiausiai jos nėra šio gavėjo turtas⁸.

47. Panašu, kad šiuo atveju taip nėra. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal Lietuvos teisės aktus lėšas pervedant į banko sąskaitą, prarandama nuosavybės teisė į jas.

48. Be to, atsakydama į per teismo posėdį pateiktą Teisingumo Teismo klausimą Lietuvos vyriausybė nurodė, kad kai finansinis įkaitas buvo pateiktas pinigais, pervestais į pas gavėją atidarytą sąskaitą, susitarimas dėl finansinio įkaito, pagal kurį perleidžiama nuosavybės teisė, atskiriamas nuo susitarimo dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, atsižvelgiant į aptariamą sąskaitos turėtoją. Kai ši sąskaita atidaryta davėjo vardu, tai yra susitarimas dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, o kai sąskaitos turėtojas yra gavėjas, tai yra susitarimas dėl finansinio įkaito, pagal kurį perleidžiama nuosavybės teisė.

49. Manau, kad šiuo atveju priežastis, dėl kurios prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą dėl finansinio įkaito išsaugojimo ne gavėjo bankroto turte, kildinama iš to, kad, remiantis nacionalinio teismo pateikiamu Lietuvos teisės aktų išaiškinimu, lėšas pervedant į banko sąskaitą (neatsižvelgiant į jos turėtoją), jos perduodamos bankui⁹.

50. Šiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomonė dėl finansinio įkaito objekto nustatymo nėra aiški.

⁷ Žr. pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl susitarimų dėl finansinio įkaito (COM(2001) 168, 2001 m. kovo 27 d.).

⁸ Žr. F. T'Kint, W. Derjcke, „La Directive 2002/47/CE concernant les contrats de garantie financière au regard des principes généraux du droit des sûretés“, Euredia, 2003, 1 t., p. 55.

⁹ Taip pat žr. nacionalinių teismų jurisprudencijos apibendrinimą šios išvados 27–30 punktuose.

51. Viena vertus, pirmuose dviejuose savo prejudiciniuose klausimuose prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kalbėdamas apie finansinį įkaitą, mini banko sąskaitoje esančias lėšas ir reikalavimą į jas. Kita vertus, šis teismas savo prašyme nurodo, kad šiuo atveju reikėtų manyti, jog finansinis įkaitas yra reikalavimo teisė į Ūkio banke *Aviabaltika* vardu atidarytoje sąskaitoje esančias lėšas.

52. Bet kuriuo atveju, kaip ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, manau, kad reikalavimas grąžinti šias lėšas taip pat patenka į įkaito gavėjo bankroto turta. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo dviem pirmaisiais prejudiciniaisi klausimais siekia išsiaiškinti dėl lėšų ir reikalavimo išlaikymo įkaito gavėjo ne bankroto turte.

c) Dėl galimybės įvykdyti finansinį įkaitą apsaugos

53. *Aviabaltika* ir Komisija mano, kad susitarimo dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, atveju Direktyva 2002/47 įpareigoja valstybes narės užtikrinti, kad finansinis įkaitas nepatektų į gavėjo turta. Todėl finansinis įkaitas negali patekti į šio gavėjo bankroto turta.

54. Taigi finansinio įkaito objekto laikymas atskirai sudarant susitarimą dėl finansinio įkaito yra vienintelis Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalį atitinkantis sprendimas.

55. Vis dėlto toks kategoriškas požiūris manęs neįtikina. Reikia priminti, kad pagal SESV 288 straipsnį direktyva, taigi ir Direktyva 2002/47, yra privaloma kiekvienai valstybei narei rezultato, kurį reikia pasiekti, atžvilgiu, bet nacionalinės valdžios institucijos pasirenka jos įgyvendinimo formą ir būdus.

56. Šiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad valstybių narių teisinėse sistemose bankroto srityje esama didelių skirtumų. Tą patį galima pasakyti dėl nacionalinių nuostatų dėl finansinio įkaito objekto pateikimo gavėjui poveikio.

57. Taigi teisės aktų leidėjas nusprendė nepriimti vienodo Sąjungos teisės akto dėl finansinio įkaito. Jis labiau siekė nustatyti finansinio įkaito teisinį reguliavimą darant kuo mažesnę poveikį valstybėse narėse galiojančioms teisinėms sistemoms¹⁰.

58. Manau, kad tai irgi yra priežastis, dėl kurios pagal Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalį valstybės narės yra įpareigojamos užtikrinti, kad susitarimas dėl finansinio įkaito galėtų būti vykdomas, „nepaisant“, be kita ko, bankroto bylos iškelimo gavėjui. Pavartojant Direktyvos 2002/47 12 konstatuojamosios dalies antro sakinio žodį, kurį atitinka šios direktyvos 4 straipsnio 5 dalis, šiuo atveju kalbama apie susitarimą dėl finansinio įkaito „apsaugą“ nuo kai kurių nemokumo teisės aktų nuostatų. Šį požiūrį taip pat patvirtina Direktyvos 2002/47 projekto aiškinamasis memorandumas, kuriuo remiantis šia direktyva siekiama, kad susitarimams dėl finansinio įkaito nebūtų taikoma tik dalis nemokumo atvejus reglamentuojančios teisės, visų pirma šios teisės nuostatos, galinčios neleisti įvykdyti susitarimo dėl įkaito¹¹.

¹⁰ Šiuo klausimu žr. 2001 m. kovo 27 d. pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl susitarimų dėl finansinio įkaito aiškinamojo memorandumo (COM(2001) 168) (toliau – projekto aiškinamasis memorandumas) 2.3 punktą.

¹¹ Žr. projekto aiškinamojo memorandumo 2.1 punktą.

59. Šiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad Direktyvoje 2002/47 nenustatyta, kaip finansinis įkaitas turėtų būti „apsaugotas“ nuo nacionalinių bankroto nuostatų. Bet kuriuo atveju, priešingai nei pagal kitus Ūkio banko nurodytus Sąjungos antrinės teisės aktus¹², pagal Direktyvą 2002/47 nereikalaujama, kad teikiant finansinį įkaitą jis būtų laikomas atskirai. Todėl nemanau, kad finansinio įkaito laikymas atskirai nuo gavėjo turto yra vienintelis Direktyvoje 2002/47 nustatytas sprendimas.

60. Manau, kad perkeldamos Direktyvą 2002/47 valstybės narės gali priimti kitokius sprendimus, siekdamas finansinį įkaitą apsaugoti nuo nacionalinių bankroto taisyklių, kad bankroto bylos iškėlimas gavėjui neturėtų poveikio susitarimo dėl finansinio įkaito vykdymui.

61. Valstybės narės galėtų, be kita ko, sukonkretinti nuostatas, kuriomis nustatomas finansinio įkaito pateikimo gavėjui poveikis, kad pateikiamas jis nepatektų į gavėjo turtą. Jos taip pat galėtų sukonkretinti nacionalines bankroto nuostatas, kuriomis nustatoma, kas patenka į bankroto turtą. Be to, negalima iškart atmesti sprendimo, pagal kurį finansinis įkaitas patektų į bankroto turtą, nors gavėjas, nepaisant bankroto procedūros vykdymo, išlaikytų teisę realizuoti šį įkaitą.

62. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip: Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalis turi būti aiškinama kaip įpareigojanti valstybes nares nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad gavėjas galėtų patenkinti savo reikalavimą iš finansinio įkaito, pateikto pagal susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, nepaisant to, kad priverstinis vykdymas pradedamas jau iškėlus bankroto bylą šiam gavėjui. Valstybės narės turi nustatyti, kaip turėtų būti užtikrinama galimybė įvykdyti susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, gavėjui iškėlus tokią bylą.

B. Dėl antrojo prejudicinio klausimo

63. Savo antruoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas siekia išsiaiškinti, ar Direktyva 2002/47 davėjui suteikia teisę reikalauti, kad gavėjas savo reikalavimą, užtikrintą finansiniu įkaitu, pirmiausia tenkintų iš jo, ir nustato atitinkamą gavėjo pareigą tokį reikalavimą vykdyti iš šio įkaito.

1. Šalių pozicijos

64. Ūkio bankas pirmiausia konstatuoja, kad bankroto atveju bankas neturi galimybės įvykdyti reikalavimą iš finansinio užstato, kuris pateiktas kaip banke davėjo atidarytoje sąskaitoje esančios lėšos.

65. Antra, Ūkio bankas nurodo, kad Direktyva 2002/47 suteikia gavėjui teisę rinktis, kaip įgyvendinti savo reikalavimą davėjui. Šios direktyvos 4 straipsnio 1 ir 5 dalys ir 2 straipsnio 1 dalies 1 punktas susijęs su galimybe realizuoti finansinį įkaitą. Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 1 ir 5 dalyse atitinkamai vartojamos frazės „kad <...> gavėjas *galės* realizuoti bet koki finansinį įkaitą <...> šiais [minėtoje dalyje nurodytais] būdais“ ir „susitarimas dėl finansinio įkaito *gali* būti vykdomas nustatytomis sąlygomis“¹³. Direktyvos 2002/47 2 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad, pradėjus priverstinį vykdymą, „įkaito gavėjas *įgyja* teisę įgyvendinti atitinkamą finansinį įkeitimą arba įsigalioja tarpusavio užskaitos sąlyga“¹⁴.

12 Žr., be kita ko, 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 648/2012 dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų (OL L 201, 2012, p. 1) 39 straipsnį ir 48 straipsnio 7 dalį. Taip pat žr. 2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2015/2366 dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2002/65/EB, 2009/110/EB ir 2013/36/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 ir panaikinama Direktyva 2007/64/EB (OL L 337, 2015, p. 35), 10 straipsnį. Direktyvos 2015/2366 10 straipsnyje nustatytos dvi priemonės, leidžiančios įvykdyti reikalavimus dėl lėšų apsaugos. Valstybės narės gali pasirinkti arba šias lėšas laikyti atskirai (10 straipsnio 1 dalies a punktas), arba nustatyti pareigą jas apdrausti (10 straipsnio 1 dalies b punktas).

13 Išskirta mano.

14 Išskirta mano.

66. Taip pat Lietuvos vyriausybė mano, kad pagal Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 1 dalį valstybės narės privalo užtikrinti įkaito gavėjui galimybę pasinaudoti šioje nuostatoje nustatytais įkaito realizavimo priemonėmis.

67. Kita vertus *Aviabtika* teismo posėdyje tvirtino, kad Ūkio banko ir Lietuvos vyriausybės nurodytos frazės reiškia, kad gavėjas gali, jei nori, nuspręsti, ar įvykdyti savo reikalavimus davėjui.

68. Be to, *Aviabtika* mano, kad Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 1 ir 5 dalyse nėra aiškiai išspręstas klausimas dėl gavėjo pareigos reikalavimą pirmiausia tenkinti iš pateikto įkaito. Iš tiesų tokia pareiga ir jos taikymo sritis turėtų būti nustatyti pagal šalių sudarytą susitarimą, atsižvelgiant į šiam susitarimui taikomas nacionalinės teisės nuostatas ir Direktyvos 2002/47 tikslus. Remdamasi šia prielaida *Aviabtika* mano, kad prezumpcija, pagal kurią pirmiausia reikia realizuoti įkaitą, yra numanoma susitarimo sąlyga.

69. Komisija taip pat mano, kad Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 1 ir 5 dalys turi būti aiškinamos kaip suteikiančios teisę gavėjui reikalavimą pirmiausia tenkinti iš pagal susitarimą suteikto įkaito, jeigu susitarime nenustatyta kitaip.

2. Dėl finansinio įkaito realizavimo tvarkos

70. Akivaizdu, kad lingvistiniu požiūriu Direktyvos 2002/47 2 straipsnio 1 dalies 1 punkte ir 4 straipsnio 1 bei 5 dalyse nustatoma veikiau galimybė, o ne pareiga realizuoti finansinį įkaitą.

71. Vis dėlto reikia atsižvelgti į tai, kad gavėjas gali realizuoti finansinį įkaitą, kai pradėdamas „priverstinis [jo] vykdym[as]“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalies 1 punktą. Todėl tai yra ne konkretus, o hipotetiškas įvykis. Priverstinio vykdymo neapibrėžtumas gali paaiškinti priežastį, dėl kurios Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalyje numatyta galimybė, kad susitarimas dėl finansinio įkaito galėtų būti vykdomas, nepaisant bankroto bylos iškėlimo.

72. Dėl Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 1 dalyje esančios frazės „įkaito gavėjas *galės* realizuoti [finansinį įkaitą]“ ir šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalies 1 punkte esančios frazės „įkaito gavėjas įgyja teisę įgyvendinti <...> finansinį įkeitimą“ vartojimo reikia pažymėti, kad šiose nuostatose numatyti keli finansinio įkaito realizavimo būdai. Taip būtų galima paaiškinti, kodėl nustatoma ne pareiga, o galimybė pasinaudoti vienu iš jų.

73. Darytina išvada, kad nagrinėjamosiose nuostatose, kuriose numatyta galimybė realizuoti finansinį įkaitą – be kita ko, 4 straipsnio 1 ir 5 dalyse – vartojamų frazių išaiškinimas neleidžia vienareikšmiškai atsakyti į antrąjį prejudicinį klausimą.

74. Vis dėlto reikia pažymėti, kad Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 1 ir 5 dalyse nurodoma, jog finansinio įkaito realizavimo tvarka nustatoma pagal susitarimą. Be to, keliose Direktyvos 2002/47 nuostatose, pavyzdžiui, šios direktyvos 4 straipsnio 5 dalyje, tam tikra reikšmė suteikiama „susitarimui dėl finansinio įkaito“¹⁵ arba jo „sąlygoms“¹⁶. Šiomis nuostatomis siekiama užtikrinti, kad susitarimas dėl finansinio įkaito būtų vykdomas laikantis pradinių šalių susitarimų nepriklausomai nuo visų išorinių aplinkybių, įskaitant bankroto bylos iškėlimą.

¹⁵ Žr. Direktyvos 2002/47 5 straipsnio 1 dalį.

¹⁶ Žr. Direktyvos 2002/47 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį.

75. Darytina išvada, kad pagal Direktyvą 2002/47 susitarimo dėl finansinio įkaito šalims suteikiamas ypatingas statusas. Todėl galima teigti, kad šia direktyva visų pirma siekiama atsižvelgti į šalių valią, išreikštą sudarant susitarimą dėl finansinio įkaito. Taigi atsakymas į antrąjį prejudicinį klausimą priklauso nuo to, kaip bus aiškinamas šalių pagrindinėje byloje sudarytas susitarimas dėl finansinio įkaito.

76. Priešingai, nei tvirtina *Aviabaltika* ir Komisija, nemanau, kad Direktyvoje 2002/47 nustatoma prezumpcija, pagal kurią gavėjas privalo įvykdyti reikalavimą iš finansinio įkaito, jeigu susitarime dėl tokio įkaito nenustatyta kitaip. Kaip šis problemiškas aspektas sprendžiamas, priklauso, be kita ko, nuo to, kaip asmenų sudarytų sutarčių aiškinimo klausimą sprendžia nacionalinis teisės aktų leidėjas.

77. Taigi reikia konstatuoti, kad Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 1 ir 5 dalys turi būti aiškinamos kaip neįpareigojančios įkaito gavėjo savo reikalavimą pirmiausia tenkinti iš įkaito, suteikto pagal susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo.

3. Dėl pasiūlyto sprendimo, susijusio su nepanaudoto įkaito atgavimu, kai jį atgauna davėjas, reikšmės

78. Palankiai vertinu *Aviabaltika* ir Komisijos išsakytą teiginį, kad tai, jog gavėjas neprivalo savo reikalavimo tenkinti pirmiausia iš finansinio įkaito, gali neleisti davėjui veiksmingai atgauti šį įkaitą gavėjo bankroto atveju, todėl šis davėjas faktiškai turėtų du kartus sumokėti finansinio įkaito dydžio pinigų sumą.

79. Vis dėlto, atsižvelgiant į šios išvados 61 punkte nurodytus du sprendimus, t. y. pirmas – finansinio įkaito išlaikymas ne gavėjo turte, ir antras – jo išlaikymas ne šio gavėjo bankroto turte, pažymėtina, kad davėjas privalėtų turėti teisę atgauti įkaitą ir jam jis turėtų būti gražintas visas, neatsižvelgiant į iškeltą bankroto bylą. Pažymėtina, kad šių dviejų sprendimų poveikis yra ilgalaikis, todėl dėl aplinkybės, kad gavėjo reikalavimas buvo patenkintas iš davėjo kito turto, nekyla grėsmės, kad davėjas negalės atgauti savo nepanaudoto įkaito.

80. Vis dėlto tokia grėsmė kyla dėl šios išvados 61 punkte nurodyto trečio sprendimo, t. y. tuo atveju, kai finansinis įkaitas patenka į bankroto turtą. Tokiu atveju gavėjas galėtų savo reikalavimą patenkinti iš kito davėjo turto, o šis dėl to būtų priverstas bandyti atgauti nepanaudotą įkaitą per bankroto procedūrą pagal nacionalinėse nuostatose nustatytą kreditorių eilę. Todėl kai kuriais atvejais gali būti taip, kad davėjas negalės veiksmingai atgauti finansinio įkaito net ir tuo atveju, kai gavėjas bus patenkinęs savo reikalavimą iš kito šio davėjo turto.

81. Nesu tikras, kad šis sprendimas atitinka Sąjungos teisės aktų leidėjo siekiamus tikslus.

82. Apskritai Direktyvoje 2002/47 nustatyta tvarka, kaip teigiama jos 3 konstatuojamoje dalyje, prisidedama prie finansinės rinkos integracijos ir efektyvumo bei finansinės sistemos Sąjungoje stabilumo.

83. Dėl Direktyvoje 2002/47 nustatyto susitarimo dėl finansinio įkaito teisinio reglamentavimo ir nacionalinių bankroto taisyklių suderinimo šios direktyvos 5 konstatuojamoje dalyje nurodyta, kad ja siekiama pagerinti susitarimų dėl finansinio įkaito teisinį tikrumą.

84. Be to, Direktyvos 2002/47 12 konstatuojamoje dalyje kalbama ne apie gavėjo ar davėjo „neliečiamybę“, bet apie susitarimų dėl finansinio įkaito „apsaugą“ nuo nacionalinių bankroto nuostatų. Be to, reikia pažymėti, kad nors Direktyvos 2002/47 11 konstatuojamoji dalis susijusi su jos taikymo sritimi, joje taip pat nurodoma, kad šia direktyva siekiama apsaugoti susitarimus dėl finansinio įkaito, atitinkančius minėtoje direktyvoje nustatytus formos reikalavimus. Tokiomis aplinkybėmis

Sprendimo *Private Equity Insurance Group*¹⁷ 50 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal Direktyvoje 2002/47 nustatytą tvarką lengvata suteikiama pačiam finansiniam įkaitui.

85. Remiantis šioje išvadoje pateiktais argumentais galima konstatuoti, kad Direktyva 2002/47 siekiama ne tik užtikrinti galimybę vienos iš šalių bankroto atveju realizuoti finansinį įkaitą, bet ir nustatyti konkrečią tvarką dėl susitarimo dėl finansinio įkaito kaip priemonės, kuriai būdingas teisinis tikrumas, leidžiantis, kaip teigiama šios direktyvos 3 ir 17 konstatuojamose dalyse, prisidėti prie finansinės sistemos Sąjungoje stabilumo.

86. Nemanau, kad šis tikslas suderinamas su nacionalinės teisės aktuose numatytu sprendimu, pagal kurį įkaito davėjas privalo antrą kartą gavėjui pervesti finansinio įkaito dydžio pinigų sumą tokiomis aplinkybėmis, kaip pagrindinėje byloje.

87. Juo labiau kad kai kuriais atvejais dėl tokio sprendimo šis davėjas galėtų bankrutuoti. Iš Direktyvos 2002/47 17 konstatuojamosios dalies matyti, kad šioje direktyvoje nustatyta finansinio įkaito sistema siekiama sumažinti blogos įtakos poveikį tuo atveju, kai viena sandorio šalis nevykdo įsipareigojimų pagal susitarimą dėl finansinio įkaito.

88. Taigi galimybė savo reikalavimą tenkinti iš kito davėjo turto negali šiam davėjui užkirsti kelio faktiškai atgauti finansinį įkaitą, nepaisant gavėjui iškeltos bankroto bylos. Priešingu atveju gavėjas būtų sistemškai skatinamas savo reikalavimą tenkinti iš davėjo kito turto, kad iš tikrųjų gautų dvigubą finansinio įkaito sumą.

89. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus siūlau Teisingumo Teismui į antrąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip: Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 1 ir 5 dalys turi būti aiškinamos kaip neįpareigojančios įkaito gavėjo savo reikalavimą pirmiausia tenkinti iš įkaito, suteikto pagal susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo. Vis dėlto tokia pareiga gali būti nustatyta susitarimo dėl finansinio įkaito sąlygose, aiškinamose atsižvelgiant į šiam susitarimui taikytinos teisės nuostatas. Bet kuriuo atveju galimybė tenkinti reikalavimą iš davėjo kito turto pradėjus priverstinį vykdymą negali užkirsti kelio šiam davėjui faktiškai atgauti nepanaudotą įkaitą iškelus bankroto bylą gavėjui.

C. Dėl trečiojo prejudicinio klausimo

1. Dėl priimtimumo

90. Trečiuoju prejudiciniu klausimu, pateiktu, jeigu į antrąjį prejudicinį klausimą Teisingumo Teismas atsakytų neigiamai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo, kad Teisingumo Teismas išaiškintų, ar kitų bankrutuojančio gavėjo kreditorių atžvilgiu davėjui turėtų būti teikiama pirmenybė, kad jis galėtų atgauti finansinį įkaitą, kai gavėjas savo reikalavimą patenkino iš šio davėjo kito turto.

91. Manau, kad reikia pažymėti, jog trečiasis prejudicinis klausimas visiškai nesusijęs su pagrindine byla, todėl gali būti svarstoma dėl jo priimtimumo.

92. Šis klausimas susijęs su Ūkio bankui iškeltos bankroto bylos eiga. Šiuo požiūriu reikia priminti, kad, remiantis prašymu priimti prejudicinį sprendimą, Ūkio bankui bankroto bylą iškėlęs teismas patvirtino *Aviabaltika* finansinį reikalavimą jam¹⁸.

¹⁷ Žr. 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimą *Private Equity Insurance Group* (C-156/15, EU:C:2016:851).

¹⁸ Žr. šios išvados 13 punktą.

93. Vis dėlto pagrindinėje byloje nagrinėjamas Ūkio banko ir *Aviabaltika* ginčas dėl 2011 m. ir 2012 m. sutarčių vykdymo. Be to, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą nematyti, kad *Aviabaltika* pateikė priešiškinį dėl Ūkio banko. Todėl pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nereikia nagrinėti klausimų, susijusių su *Aviabaltika* reikalavimo Ūkio bankui tenkinimu vykstant bankroto procedūrai.

94. Nemanau, kad atsakymas į trečiąjį prejudicinį klausimą būtų naudingas siekiant išspręsti ginčą pagrindinėje byloje.

95. Be to, reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodo jokios Lietuvos teisės normos, kuri galėtų turėti poveikį gavėjo kreditorių eilei ir sudaryti palankesnes sąlygas įkaito davėjui. Todėl manau, kad perkeldamas Direktyvą 2002/47 Lietuvos teisės aktų leidėjas nenusprendė apsaugoti davėjo teisių nacionalinėmis bankroto nuostatomis, pagal kurias nustatoma bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimų tenkinimo eilė.

96. Trečiasis prejudicinis klausimas būtų svarbus tik tuo atveju, jeigu finansinis įkaitas patektų į gavėjo bankroto turtą. Remiantis mano atlikta pirmojo prejudicinio klausimo analize, Direktyva 2002/47 tokį sprendimą iš principo patvirtino¹⁹. Be to, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad toks sprendimas numatytas Lietuvos teismų jurisprudencijoje.

97. Dėl klausimo, ar davėjui turėtų būti teikiama pirmenybė kitų bankrutuojančio gavėjo kreditorių atžvilgiu, kad jis galėtų atgauti finansinį įkaitą, jei gavėjas savo reikalavimą patenkino iš davėjo kito turto, pažymėtina, jog iš mano atsakymo į antrąjį prejudicinį klausimą matyti, kad galimybė reikalavimą patenkinti iš davėjo kito turto neužkerta kelio šiam davėjui faktiškai atgauti nepanaudotą įkaitą.

98. Vis dėlto trečiuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia abejonių dėl galimybės atgauti nepanaudotą įkaitą, kai gavėjui iškelta bankroto byla. Tiksliau tariant, šis teismas siekia išsiaiškinti, ar Direktyva 2002/47 gali turėti poveikį nacionalinėms bankroto nuostatomis, pagal kurias nustatoma gavėjo kreditorių reikalavimų tenkinimo eilė. Analizuodamas antrąjį prejudicinį klausimą šio klausimo nesprenžiau.

99. Nors mano mintys dėl trečiojo prejudicinio klausimo yra hipotetinės, manau, kad šio klausimo analizė naudinga siekiant pateikti visus pagrindinės bylos teisinius aspektus, nes jis susijęs su valstybių narių pareiga pirmenybę teikti davėjui, kad jis galėtų atgauti nepanaudotą finansinį įkaitą, kai šis yra įtrauktas į gavėjo bankroto turtą.

2. Dėl Direktyvos 2002/47 poveikio nacionalinėms bankroto nuostatomis

100. Ūkio bankas mano, kad Direktyva 2002/47 davėjui nesuteikia jokios pirmenybės kitų gavėjo kreditorių atžvilgiu per bankroto procedūrą siekiant atgauti finansinį įkaitą ir kad reikia taikyti vienodo požiūrio į bankrutuojančio banko kreditorius principą. *Aviabaltika*, Lietuvos vyriausybė ir Komisija laikosi nuomonės, kad Direktyvoje 2002/47 nenustatoma bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimų tenkinimo eilė.

101. Vis dėlto nesu įsitikinęs, kad kreditorių eilę nustatančių nuostatų Direktyvoje 2002/47 nebuvimas reiškia, kad ši direktyva, ją perkeliant, negali turėti poveikio nacionalinėms nuostatomis, kuriose nustatoma bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimų tenkinimo eilė.

¹⁹ Žr. šios išvados 61 punktą.

102. Jeigu nacionalinės teisės aktų leidėjas nuspręstų finansinį įkaitą, suteiktą pagal susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, įtraukti į bankrutuojančio gavėjo turtą, šis teisės aktų leidėjas turėtų prisiimti savo sprendimo pasekmes ir jas perkelti į nacionalines bankroto nuostatas, įskaitant nuostatas, pagal kurias nustatoma bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimų tenkinimo eilė.

103. Pirma, savo išvados byloje *Private Equity Insurance Group*²⁰ 59 punkte, kuriame kalbama apie kai kurių suinteresuotųjų asmenų argumentus, kad finansinio įkaito realizavimu suteikiama apsauga galėjo daryti poveikį pagal nacionalines bankroto nuostatas nustatytai kreditorių eilei, pažymėjau, kad Direktyvoje 2002/47 įtvirtintos sistemos atžvilgiu nekyla klausimo dėl kreditorių eilės per bankroto procedūrą, nes šia direktyva tik siekiama užtikrinti teisę realizuoti įkaitą visais priverstinio vykdymo atvejais. Manau, kad savo sprendime Teisingumo Teismas pritarė šiai nuomonei. Sprendime *Private Equity Insurance Group*²¹ Teisingumo Teismas nusprendė, kad „skirtingas požiūris [į kreditorius, grindžiamas finansinio įkaito savitumu] pagrįstas objektyviu kriterijumi, susijusiu su teisėtu Direktyvos 2002/47 tikslu – stiprinti finansinio įkaito teisinį saugumą ir veiksmingumą, siekiant užtikrinti finansinės sistemos stabilumą“.

104. Antra, kalbant apie poveikį kreditorių eilei, nematau didelio skirtumo tarp finansinio įkaito, suteikto pagal susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, išlaikymo gavėjo ne bankroto turte ir kreditorių eilės pakeitimo. Abiem atvejais šis įkaitas būtų grąžintas davėjui, neatsižvelgiant į kitų gavėjo kreditorių reikalavimus.

105. Trečia, aišku, Direktyva 2002/47, kaip nustatyta jos 8 straipsnio 4 dalyje, nedaro įtakos bendroms nacionalinės bankroto teisės nuostatomis dėl, be kita ko, laikotarpio iki likvidavimo procedūros pradžios sudarytų sandorių negaliojimo.

106. Vis dėlto nemanau, kad šią nuostatą galima būtų aiškinti taip, kad, iš principo ją perkeltiant, Direktyva 2002/47 negalėtų turėti poveikio nacionalinėms bankroto nuostatomis.

107. Direktyvos 2002/47 8 straipsnio 4 dalis būtų perteklinė, jeigu ta direktyva negalėtų daryti poveikio tokioms nuostatomis. Todėl labiau būčiau linkęs manyti, kad ši nuostata yra bendros taisyklės išimtis, pagal kurią valstybės narės turi teisę keisti nacionalines bankroto nuostatas, kad užtikrintų, jog bus pasiekti šioje direktyvoje numatyti tikslai.

108. Manau, kad jeigu nacionalinės teisės aktų leidėjas nuspręstų finansinį įkaitą, suteiktą pagal susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, įtraukti į bankrutuojančio gavėjo turtą, šis teisės aktų leidėjas privalėtų davėjui suteikti pirmenybę kitų į bankroto procedūrą įtrauktų kreditorių atžvilgiu, kad šis davėjas galėtų faktiškai atgauti įkaitą, jei, pradėjus priverstinį vykdymą, gavėjas šio įkaito nerealizavo.

109. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus ir darydamas prielaidą, kad Teisingumo Teismas atsakys į trečiąjį prejudicinį klausimą, siūlau tokį atsakymą: tuo atveju, kai nacionalinės teisės aktų leidėjas nusprendžia finansinį įkaitą, suteiktą pagal susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, įtraukti į bankrutuojančio gavėjo turtą, pagal Direktyvą 2002/47 reikalaujama davėjui suteikti pirmenybę kitų bankrutuojančio gavėjo kreditorių atžvilgiu, kad šis davėjas galėtų atgauti nepanaudotą įkaitą, jei gavėjas savo finansinį reikalavimą patenkino iš kito davėjui priklausančio turto.

20 Žr. mano išvadą byloje *Private Equity Insurance Group* (C-156/15, EU:C:2016:586).

21 Žr. 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimą *Private Equity Insurance Group* (C-156/15, EU:C:2016:851, 51 punktą).

VI. Išvada

110. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pateiktus prejudicinius klausimus:

1. 2002 m. birželio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/47/EB dėl susitarimų dėl finansinio įkaito 4 straipsnio 5 dalis turi būti aiškinama kaip įpareigojanti valstybes nares nustatyti tokią teisinį reguliavimą, kad gavėjas galėtų patenkinti savo reikalavimą iš finansinio įkaito, pateikto pagal susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, nepaisant to, kad priverstinis vykdymas pradėdamas jau iškelus bankroto bylą gavėjui. Valstybės narės turi nustatyti, kaip turėtų būti užtikrinama galimybė įvykdyti susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo, gavėjui iškelus tokią bylą.
2. Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 1 ir 5 dalys turi būti aiškinamos kaip neįpareigojančios įkaito gavėjo savo reikalavimą pirmiausia tenkinti iš įkaito, suteikto pagal susitarimą dėl finansinio įkaito, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo. Vis dėlto tokia pareiga gali būti nustatyta susitarimo dėl finansinio įkaito sąlygose, aiškinamose atsižvelgiant į šiam susitarimui taikytinos teisės nuostatas. Bet kuriuo atveju galimybė tenkinti reikalavimą iš davėjo kito turto pradėjus priverstinį vykdymą negali užkirsti kelio šiam davėjui faktiškai atgauti nepanaudoto įkaito, jeigu gavėjui iškeliamas bankroto byla.